

MOTIVÁCIA VOĽBY UČITEĽSKÉHO POVOLANIA: PROSOCIÁLNE SPRÁVANIE AKO JEDEN Z KLÚČOVÝCH FAKTOROV VOĽBY UČITEĽSKÉHO POVOLANIA

CHOOSING TEACHING AS A CAREER: IMPORTANCE OF PROSOCIAL MOTIVATION IN CAREER CHOICES

ROBERT TOMŠIK

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Slovenská republika,
robert.tomsik@gmail.com

Anotácia: Práca rieši problematiku motívov voľby povolania študentov učiteľstva regionálnych vysokých škôl. Výskum zisťuje rozdiely v typoch motivácie voľby povolania u študentov s nízkou a vysokou mierou motívu prosociálneho správania, ako subkategórie altruistických motívov, pri voľbe učiteľstva ako perspektívneho povolania. Typy motivácie boli zisťované na vzorke 305 študentov učiteľstva pomocou SMVUP3-S škály. V štúdiu bol zistený významný rozdiel medzi jednotlivými výskumnými skupinami v typoch motivácie voľby povolania, kde študenti s vysokou mierou prosociálneho správania prejavili vyššiu mieru vnútorných, vonkajších a altruistických faktorov voľby povolania, v porovnaní so študentmi s nízkou mierou prosociálneho správania.

Kľúčové slová: prosociálne správanie, altruizmus, voľba povolania, učiteľská profesia, motivácia voľby povolania.

1 Úvod

Napriek tomu, že je problematika učiteľovej osobnosti, profesijnej orientácie učiteľov a motivácie voľby učiteľského povolania v posledných rokoch výskumným problémom mnohých regionálnych i zahraničných autorov, len malý počet z nich skúmali problematiku motívov do hĺbky a komplexne. V rámci problematiky najčastejšie identifikujeme motívy vonkajšie (napr. benefity, sociálny status, či vplyv iných) a vnútorné (napr. záujem, schopnosti a skúsenosti) ako základné kategórie voľby učiteľského povolania. Avšak, nemalý počet štúdií, ako osobitnú kategóriu, uvádzajú aj motívy altruistické motívy, ktorým nie je venovaná dostatočná pozornosť v porovnaní s predchádzajúcimi kategóriami. Ich význam je však nenahraditeľný ako dokazujú rôzne zahraničné štúdie (Şahin, 2014; Watt, Richardson, 2007, 2012; Yong, 1995; Young, 1995) a tvoria významný faktor osobnosti učiteľa a predpoklad pre úspešné vykonávanie učiteľskej profesie. Ako bolo zistené v predchádzajúcich výskumoch (Johnston, McKeown, McEwen, 1999; Kyriacou, 1999; Saban 2003; Watt, Richardson, 2007), altruistické motívy vysoko korelujú s vnútornými motívmi a na ich význam v učiteľskej profesii sa posnažíme poukázať aj v tejto štúdiu prostredníctvom výskumu.

2 Altruizmus vs. prosociálne správanie – diferenciácia a význam

Pojmy prosociálne správanie a altruizmus v literatúre nie sú jednoznačne vymedzené. Tieto dva pojmy bývajú často zamieňané, alebo sa ich význam prelína. Altruizmus a prosociálne správanie dokonca nie sú ani jednoznačne kategorizované. V mnohých odborných textoch sú tieto termíny vyjadrené synonymicky a naproti tomu v iných zdrojoch sa významovo odlišujú, čo môže spôsobiť značné problémy pri používaní tejto terminológie.

Pre porovnanie dvoch najčastejšie uvádzaných definícií Slaměník a Výrost (2008) vymedzili prosociálne správanie ako akýkoľvek akt, ktorý bol vykonaný ku prospechu druhého človeka. Comte (In Slaměník, Výrost, 2008) definoval altruizmus ako nesebecký charakter medziludských vzťahov (láska pre blaho druhých). Dokonca i sociologický slovník uvádza, že altruizmus je určitá o forma myslenia, cítenia a jednania vedeného nezištnosťou a láskou k blížnemu, pričom vlastné záujmy môžu ustupovať do pozadia (Jandourek, 2001). Na základe týchto definícií by sme mohli jednoznačne konštatovať, že prosociálne správanie je subkategória altruizmu, vzhľadom na to, že altruizmus je všeobecnejší, kým prosociálne správanie je presne vymedzený akt.

Autori Slaměník a Výrost (2008) však ponímajú túto problematiku z iného uhla a tvrdia presný opak. Autori stavajú otázku, či okrem samotného prosociálneho správania existuje aj určitý druh správania, ktorý je nezištný a jediným vedúcim motívom je byť nápomocný druhým ľuďom bez spätnej väzby. V prípade, že by táto teória

bola akceptovaná, môžeme prosociálne správanie vyhraničiť ako širší pojem a altruizmus ponímať ako špecifickejší druh správania v rámci prosociálneho správania (Slaměnik, Výrost, 2008).

Prosociálne správanie je vo všeobecnosti definované ako (dobrovoľné) konanie človeka v prospech druhého (Eisenberg, 1989, 186). Napríklad Batson, Bolen, Cross a Neuringer-Benefiel (1989) považujú prosociálne správanie ako správanie podnietené prosociálnou motiváciou. Avšak autori uvádzajú, že prosociálne správanie ovplyvnené vonkajšou motiváciou nie je možné považovať sa prosociálne správanie. Takéto konanie autori nazývajú sebecké správanie. Aby bolo správanie skutočne prosociálne a nesebecké motivácia musí vychádzať priamo z osobnostných štruktúr, čiže musí byť podmienená vnútornou motiváciou. Táto myšlienka nás privádza k ďalšej diskusii a problému, ktorý sa objavuje pri definovaní typov motivácie pri voľbe učiteľského povolania.

Vzhľadom na to, že je v literatúre tejto kategórii motívov venovaná omnoho menšia pozornosť v porovnaní s motívmi je náročné presne identifikovať typy altruistických motívov. Ako problematické vnímame aj nekonzistenciu názorov autorov, ktorí uvádzajú rôzne typy motivácií v základných kategóriách. Aj keď sa altruistické motívy v literatúre začali intenzívne objavovať v poslednom desaťročí, ich existenciu spochybňujú už staršie zdroje. Vyššie uvedenú myšlienku, že prosociálne správanie ako motív je podmienený vnútornou motiváciou skúmal i psychológ Young (1995). Autor je názoru, že ak akceptujeme túto domnienku prosociálne správanie a altruizmus nemôžeme ponímať ako osobitnú kategóriu motívov, ale ako subkategóriu vnútorných, intrinsických motívov voľby učiteľského povolania.

Napriek tomu, nespočetné množstvo empirických štúdií (Kagan, Knight, 1981; Kyriacou, 1999; Saban 2003; Tomšik, 2016a, 2016b; Watt, Richardson, 2007, 2014; Yong, 1995; a iní) zaraďujú altruistické motívy ako osobitnú kategóriu motívov voľby učiteľského povolania, lebo aj napriek nejednoznačnosti ich kategorizácie, všetky typy voľby učiteľského povolania je nutné vnímať ako osobitné faktory, kým kategorizácia je len v teoretickej rovine. Prakticky však kategorizácia nemusí mať význam, lebo jednotlivec v rámci jednej skupiny motívov môže skórovať na rozdielnych úrovniach.

Sumarizáciou rôznych výskumov sme dospeli k záveru, že medzi altruistické motívy voľby učiteľského povolania zaraďujeme prosociálne správanie a motív túžby pracovať s deťmi alebo mladistvými (Kagan, Knight, 1981; Kyriacou, 1999; Saban 2003). Zaradenie prosociálneho správania ako typu altruistického motívu je však jednoznačné a logické, kým na motívy túžby pracovať s deťmi a/alebo mladistvými autori znovu nedávajú jednotný názor. Väčšina autorov ich zaraďujú ako typy altruistických motívov, lebo učelia vidia možnosti uplatniť a posunúť svoje vedomosti iným a pracovať tvorivo. Čo potvrdzujú aj mnohé teoretické a empirické východiská (Hřebíček, 1995; Johnston, McKeown, McEwen 1999; Kyriacou, Hultgren, Stephens, 1999; Saban, 2003; Watt, Richardson, 2007; a iní). Avšak niektorí autori tieto motívy ponímajú ako subkategóriu vnútorného motívu *intrinsický záujem* (Young, 1995), lebo ide o superpozíciu záujmov a obsahu profesie.

Naším výskumným zámerom bolo identifikovať rozdiely medzi študentmi s priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania, a študentmi s nízkou mierou prosociálneho správania v ostatných faktoroch voľby povolania (vnútorné, vonkajšie a altruistické typy motivácie). Na základe doterajších zistení (Saban, 2003; Watt, Richardson, 2007, 2014) formulujeme východiskovú hypotézu, ktorá predpokladá, rozdiely medzi uvedenými výskumnými skupinami. Konkrétne predpokladáme, že sa študenti s priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania budú odlišovať vyšším priemerným skóre vo vnútorných a altruistických motívoch voľby povolania, v porovnaní so študentmi s nízkou mierou prosociálneho správania. Tento predpoklad podporujeme výskumami autorov (Saban, 2003; Watt, Richardson, 2007, 2014), ktorí potvrdili silný vzťah medzi vnútornými a altruistickými motívmi voľby povolania. Podľa autorov ide o prirodzený vzťah medzi uvedenými faktormi, lebo altruistické motívy voľby učiteľského povolania korešpondujú s obsahom vykonávanej činnosti. V komparácii budeme sledovať rozdiely v typoch vnútornej motivácie: intrinsický záujem (Klein, 2006), skúsenosti a schopnosti (Schutz, Crowder, White, 2001) a kariérny rast (Skatova, Ferguson, 2014); v typoch altruistickej motivácie záujem o prácu s deťmi a mladistvými (Saban, 2003); ale taktiež budeme sledovať aj vonkajšie motívy voľby učiteľského povolania: benefity a príjem (Papanastasiou, Papanastasiou, 1997), sociálny status (Musil, 1999), alternatívna voľba a ovplyvnenie inými (Kariková, 2004).

3 Výskumná vzorka

Výskumná vzorka bola tvorená vysokoškolskými študentmi regionálnych vysokých škôl. Išlo o N = 305 študentov učiteľstva prvých ročníkov bakalárskeho štúdia Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (n = 120), Prešovskej Univerzity (n = 69), Trnavskej Univerzity (n = 95) a Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (n = 21).

Respondenti boli kategorizovaní podľa miery prosociálneho správania do dvoch skupín: prvú skupinu tvoria študenti s nízkou mierou motívu prosociálneho správania, čiže študenti, ktorí majú skóre v subškále *Prosociálne správanie* pod úroveň „priemer mínus 1 štandardná odchýlka“ (<M-1SD; n = 58). Do druhej skupiny, sme zaradili študentov, ktorí v subškále *Prosociálne správanie* presahujú úroveň „priemer mínus 1 štandardná odchýlka“ (>M-1SD; n = 247). Skupiny študentov s priemernou (n = 210) a vysokou úrovňou prosociálneho správania (n = 37)

boli zlúčené na základe výsledkov komparačnej analýzy, kde medzi výskumnými skupinami nebol zistený signifikantný rozdiel (Príloha 1).

4 Metódy

Na detekciu miery typov motivácie voľby učiteľského povolania bola použitá nami konštruovaná Škála motivácie voľby učiteľského povolania (tretia reedícia, verzia pre študentov učiteľstva; ďalej len SMVUP3-S; Tomšík, Verešová, 2016). Typy motivácie voľby povolania učiteľa v SMVUP3-S škále vyplývajú z empirických zistení regionálnych a zahraničných autorov. Škála indikuje jedenásť typov motivácie voľby učiteľského povolania: *Schopnosti a skúsenosti, Záujem, Benefity, Príjem, Sociálny status, Prosociálne správanie, Práca s deťmi, Práca s mladistvými, Alternatívna voľba povolania, Ovplynvenie inými a Kariérny rast*, ktoré sú sýtené tromi až štyrmi položkami (Tomšík, 2016b).

Skóre odpovedí respondentov sa môže pohybovať v rozmedzí od 3-4 bodov do 15-20 bodov. Vyššie skóre predstavuje vyššiu úroveň faktoru motivácie, na ktorý je škála zameraná. Všetky položky sú formulované ako deklaratívne vety, na ktoré sa odpovedá pomocou päťstupňovej stupnice Likertovho typu (1-5). SMVUP3-S škála, overená faktorovou analýzou, vykazuje vysokú reliabilitu, meranú Cronbachovým alfa koeficientom, na úrovni celého nástroja ($\alpha = 0.87$), ako aj na úrovni jednotlivých subškál ($\alpha = 0.77-0.92$; Tomšík, 2016b). Pôvodnú, ako aj revidovanú verziu škály autorsky zostavil a overil autor príspevku (Tomšík, 2015; Tomšík, Verešová, 2016).

5 Výsledky

Výsledky štatistických analýz sú prezentované v Tabuľkách 1, 2 a 3. Štatistické analýzy boli realizované pomocou štatistického programu IBM SPSS 20. Na komparáciu jednotlivých výskumných skupín v premenných dotazníka SMVUP3-S boli použité metódy deskriptívnej štatistiky a Studentov t- test. Výsledky normality rozdelenia výskumných dát, merané Kolmogorov-Smirnovým R koeficientom, vykazujú o symetrickom rozdelení dát v oboch výskumných skupinách [$>M-1SD$: $R = 0.730$; $p = 0.631$]; [$<M-1SD$: $R = 1.236$; $p = 0.094$]]. Na základe uvedených výsledkov boli na ďalšie analýzy volené parametrické testy.

Tab 1: Deskriptívna štatistika dát pre výskumnú skupinu $<M-1SD$.

Premenné	N	M	SEM	SD	MIN	MAX	SK	KU
Záujem ³	58	6.95	0.419	3.192	3	15	0.444	-0.801
Schopnosti a skúsenosti	58	11.43	0.431	3.283	4	19	-0.404	0.066
Kariérny rast	58	12.22	0.415	3.157	5	19	-0.078	-0.164
Prosociálne správanie	58	10.48	0.235	1.789	4	12	-1.760	4.140
Práca s mladistvými ³	58	7.72	0.336	2.560	3	14	0.169	-0.232
Práca s deťmi ³	58	9.19	0.490	3.730	3	15	-0.226	-0.478
Sociálny status	58	9.59	0.433	3.298	4	17	0.225	-0.027
Benefity	58	12.07	0.436	3.319	4	20	0.298	0.585
Príjem	58	8.78	0.482	3.671	4	18	0.447	-0.440
Ovplynvenie inými ³	58	8.41	0.386	2.938	3	15	-0.183	-0.030
Alternatívna voľba ^{3R}	58	7.76	0.481	3.663	3	15	0.298	-0.544

*Pozn.: N- počet; M- priemer; SD- štandardná odchýlka; SEM- štandardná chyba priemeru; Min- minimálne získané skóre v príslušnej skupine; Max- maximálne získané skóre v príslušnej skupine; SK- šikmosť rozdelenia; KU- špicatosť množiny údajov; ^R- skóre subškály je reverzná.

V Tabuľke 1 sú prezentované deskriptívne údaje o intenzite jednotlivých premenných vo výskumnej skupine študentov, ktorí v subškále *Prosociálne správanie* skórovali pod stanovenú hladinu $M-1SD$. Skóra prevažne všetkých premenných sa pohybujú okolo mediánu ($\bar{x} = 12.00$, resp. $\bar{x} = 9$ pre trojpoložkové subškály vyznačené symbolom „³“). Najvyššie skórované motívy voľby povolania v tejto výskumnej skupine sú *a* *Schopnosti a skúsenosti*, *Kariérny rast*, *Práca s deťmi* a *Benefity* (Tabuľka 1).

Tab 2: Deskriptívna štatistika dát pre výskumnú skupinu >M-1SD.

Premenná	N	M	SEM	SD	MIN	MAX	SK	KU
Záujem ³	247	8.76	0.231	3.627	3	15	0.110	-1.152
Schopnosti a skúsenosti	247	14.43	0.165	2.587	6	20	-0.323	0.265
Kariérny rast	247	15.25	0.183	2.877	4	20	-0.395	0.274
Prosociálne správanie	247	15.62	0.113	1.772	12	20	0.332	-0.302
Práca s mladistvými ³	247	11.09	0.239	3.750	3	20	-0.572	0.084
Práca s deťmi ³	247	11.66	0.194	3.048	3	15	-0.889	0.312
Sociálny status	247	9.99	0.214	3.368	4	19	0.316	-0.456
Benefity	247	12.44	0.191	3.001	4	20	-0.188	-0.118
Príjem	247	9.79	0.216	3.402	4	19	0.058	-0.678
Ovplyvnenie inými ³	247	7.44	0.218	3.419	3	15	0.450	-0.826
Alternatívna voľba ^{3R}	247	6.66	0.215	3.376	3	15	0.867	-0.090

*Pozn.: N- počet; M- priemer; SD- štandardná odchýlka; SEM- štandardná chyba priemeru; Min- minimálne získané skóre v príslušnej skupine; Max- minimálne získané skóre v príslušnej skupine; SK- šikmosť rozdelenia; KU- špicatosť množiny údajov; ^R- skóre subškály je reverzné.

Údaje v Tabuľke 2 popisujú odpovede druhej výskumnej skupiny: študenti s priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania. Skóra prevažne všetkých premenných sa pohybujú nad mediánom ($\bar{x} = 12.00$, resp. $\tilde{x} = 9$ pre trojpoložkové subškály). Pozorujúc priemerné skóra premenných posudzujeme, že najsilnejšie faktory voľby učiteľského povolania u študentov priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania sú *Schopnosti a skúsenosti*, *Kariérny rast*, *Práca s deťmi a mladistvými* a *Benefity* učiteľského povolania (Tabuľka 2).

Tab 1: Rozdiely v typoch motivácie voľby učiteľského povolania medzi výskumnými skupinami.

Faktor	Výskumná skupina (miera prosociality respondentov)	N	M	SD	SEM	df	t	p
Záujem	Nízka	58	6.95	3.192	0.419	303	3.493	0.001
	Priemerná a vysoká	247	8.76	3.627	0.231			
Schopnosti a skúsenosti	Nízka	58	11.43	3.283	0.431	303	7.532	0.000
	Priemerná a vysoká	247	14.43	2.587	0.165			
Kariérny rast	Nízka	58	12.22	3.157	0.415	303	7.067	0.000
	Priemerná a vysoká	247	15.25	2.877	0.183			
Prosociálne správanie	Nízka	58	10.48	1.789	0.235	303	19.815	0.000
	Priemerná a vysoká	247	15.62	1.772	0.113			
Práca s mladistvými	Nízka	58	7.72	2.560	0.336	303	6.483	0.000
	Priemerná a vysoká	247	11.09	3.750	0.239			
Práca s deťmi	Nízka	58	9.19	3.730	0.490	303	5.321	0.000
	Priemerná a vysoká	247	11.66	3.048	0.194			
Sociálny status	Nízka	58	9.59	3.298	0.433	303	0.820	0.413
	Priemerná a vysoká	247	9.99	3.368	0.214			
Benefity	Nízka	58	12.07	3.319	0.436	303	0.833	0.405
	Priemerná a vysoká	247	12.44	3.001	0.191			
Príjem	Nízka	58	8.78	3.671	0.482	304	2.011	0.045
	Priemerná a vysoká	247	9.79	3.402	0.216			
Ovplyvnenie inými	Nízka	58	8.41	2.938	0.386	305	1.999	0.046
	Priemerná a vysoká	247	7.44	3.419	0.218			
Alternatívna voľba ^R	Nízka	58	7.76	3.663	0.481	306	2.202	0.028
	Priemerná a vysoká	247	6.66	3.376	0.215			

*Pozn.: N- počet; M- priemer; SD- štandardná odchýlka; SEM- štandardná chyba priemeru; df- stupne voľnosti; t- Studentov t- test; p- hladina štatistickej významnosti; ^R- skóre subškály je reverzné.

Pri porovnávaní študentov s nízkou mierou prosociálneho správania (N = 58; 24.48 %), a priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania (N = 224; 75.52 %) v premenných dotazníka SMVUP3-S sme zistili štatisticky významné rozdiely v miere nasledovných typoch motivácie voľby učiteľského povolania: *Záujem* (t = 3.493; p = 0.001), *Schopnosti a skúsenosti* (t = 7.532; p = 0.000), *Kariérny rast* (t = 7.067; p = 0.000), *Práca s mladistvými* (t = 6.483; p = 0.000), *Práca s deťmi* (t = 5.321; p = 0.000), *Príjem* (t = 5.321; p = 0.045), *Ovplyvnenie inými* (t = 1.999; p = 0.046) a *Alternatívna voľba* (t = 2.202; p = 0.028). Na základe výsledkov štatistických analýz konštatujeme, že študenti s priemernou a vysokou mierou prosociálneho správania dosiahli vo všetkých skúmaných premenných vyššie priemerné skóre, v porovnaní so študentmi s nízkou mierou prosociálneho správania.

6 Diskusia a záver

Výsledky analýzy potvrdili všetky predpokladané skutočnosti autorov Sabana (2003), a Wattovej a Richardsona (2007, 2014). Štúdiu sme potvrdili rozdiely u študentov jednotlivých výskumných skupín, kde študenti učiteľstva s priemerným a vysokým skóre na subškále *Prosociálne správanie* prejavili štatisticky vyššiu mieru vnútorných, altruistických a niektorých vonkajších motívov, v porovnaní so študentmi, ktorí na uvedenej subškále skórovali nízko. Predpokladáme, že konštrukt vnútorných a altruistických motívov úzko súvisí, ako predpokladá Young (1995). Tým pádom nízka miera prosociality priamo ovplyvňuje, alebo predurčuje znížený intrinsický záujem o učiteľskú, kompetencie (pedagogické zručnosti, schopnosti a skúsenosti), kariérny rast, čiže plány jednotlivca perspektívne sa venovať a budovať svoju profesijnú osobnosť v rezorte školstva, a vôbec záujem pracovať s deťmi a dospelujúcimi. Znížený faktor prosociality sa odrazil aj v niektorých vonkajších motívov ako je ovplyvnenie inými a alternatívna voľba. Jednotlivci s nízkym skóre na subškále prosociálne správanie si častejšie volia učiteľské povolania ako náhradné riešenie a pod vplyvom iných vonkajších faktorov (rodičov, vrstovníkov apod.). Tieto zistenia znovu potvrdzujú vyššie uvedené zistenia a poukazujú na dôležitosť faktoru prosociálneho správania u učiteľov, lebo výkon pri externej motivácii je znížený a krátkodobý. Napriek jednoznačným výsledkom a tvrdeniam perspektívne by bolo vhodné faktor prosociálneho správania skúmať nezávislým výskumným nástrojom pre podrobnejšiu analýzu, ktorá by umožňovala implementáciu kvalitných poznatkov do pracovnej psychológie, školskej psychológie a kariérového poradenstva.

Zoznam bibliografických odkazov

- Batson, C. D., Bolen, M. H., Cross, J. A., & Neuringer-Benefiel, H. E. (1986). Where is the Altruism in the Altruistic Personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 50, pp. 212–220.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hřebíček, L. (1995). Profesní vývoj adeptů učitelství. *Pedagogická orientace*, Vol. 17, pp. 70–77.
- Jandourek, J. (2001). *Sociologický slovník*. Praha: Portál.
- Johnston, J., Mckeown, E., & Mcewen, A. (1999). Choosing primary teaching as a career: the perspectives of males and females in training. *Journal of Education for Teaching*, Vol. 25, pp. 55–64.
- Kagan, S., & Knight, G. P. (1981). Social motives among Anglo American and Mexican American children: Experimental and projective measures. *Journal of Research in Personality*, Vol. 15, pp. 93–106.
- Kariková, S. (2004). *Špecifika profesijnej dráhy učiteliek*. Prešov: MPC.
- Klein, V. (2006). *Motivácia k celoživotnému vzdelávaniu*. Žilina: Euroformes.
- Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' views of teaching as a career choice. *Journal of Education for Teaching*, Vol. 26, No. 2, pp. 117–126.
- Kyriacou, C., Hultgren, A., & Stephens, P. (1999). Student teachers' motivation to become a secondary school teacher in England and Norway. *Teacher Development*, Vol. 3, pp. 373–381.
- Musil, J. V. (1999). *Zdroje a prostriedky pedagogiky prof. ThDr. Františka kardinála Tomáška*. Olomouc: MCM.
- Papanastasiou, C., & Papanastasiou, E. (1997). Factors that influence students to become teachers. *Educational Research and Evaluation*, Vol. 3, pp. 305–316.
- Saban, A. (2003). A Turkish profile of prospective elementary school teachers and their views of teaching. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 19, pp. 829–846.
- Şahin, A. (2014). In-depth Analysis of How Prospective Social Studies Teachers Make Sense of Their Career Choice Decisions. *Educational Sciences: Theory & Practice*, Vol. 14, No. 3, pp. 981–994.
- Schutz, P. A., Crowder, K. C., & White, V. E. (2001). The Development of a Goal to Become a Theacher. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 93, No. 2, pp. 299–309.
- Skatova, A., & Ferguson, E. (2014). Why do different people choose different university degrees? Motivation and the choice of degree. *Frontiers in Psychology*, Vol. 5, pp. 1–15.
- Slamenik, I., & Výrost, J. (2008). *Socialni psychologie*. Praha: Grada.

- Tomšik, R. (2015). Škála motivácie voľby učiteľského povolania. In *MMK: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference*. Hradec Králové: Magnanimitas, pp. 1213–1221.
- Tomšik, R. (2016a). Choosing Teaching as a Career: Importance of the Type of Motivation in Career Choices. *TEM JOURNAL: Journal of the Association for Information Communication Technologies, Education and Science*, Vol. 5, No. 3, pp. 396–400.
- Tomšik, R. (2016b). Longitudinal Validation of Scale of Motivation for Choosing Teaching as a Career SMVUP3-S: Test-Retest Reliability and Internal Integrity. *The Slavonic Pedagogical Studies Journal*, Vol. 5, No. 2, pp. 311–319.
- Tomšik, R. (2016c). Relationship between motivation of choosing teaching as a career and study choice satisfaction among Slovak teacher trainees. *Slavonic Pedagogical Studies Journal : The Scientific Educational Journal*, Vol. 5, No. 1, pp. 3–13.
- Tomšik, R., & Verešová, M. (2016). Škála motivácie voľby učiteľského povolania SMVUP II. In *PhD existence 6 : výzkum +/- praxe*. Olomouc: UP, pp. 55–56.
- Watt, H. M. G., & Richardson. P. W. (2007). Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice scale. *The Journal of Experimental Education*, Vol. 75, pp. 167–202.
- Watt, H. M. G., & Richardson. P. W. (2012). An introduction to teaching motivations in different countries: comparisons using the FIT-Choice scale. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, Vol. 40, pp. 185–197.
- Yong, B. C. S. (1995). Teacher trainees' motives for entering into a teaching career in Brunei Darussalam. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 11, No. 3, pp. 275–280.
- Young, B. J. (1995). Career plans and work perceptions of preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 11, No. 3, pp. 281–292.

Prílohy

Príloha 1: Rozdiely v typoch motivácie voľby učiteľského povolania.

Faktor	Výskumná skupina (miera prosociality respondentov)	N	M	SD	SEM	df	t	p
Záujem	Priemerná	210	8,75	3,558	0,245	245	-0,048	0,961
	Vysoká	37	8,78	4,049	0,666			
Schopnosti a skúsenosti	Priemerná	210	14,27	2,602	0,180	245	-1,847	0,066
	Vysoká	37	15,11	2,145	0,353			
Kariérny rast	Priemerná	210	14,91	2,809	0,194	245	-1,416	0,158
	Vysoká	37	15,62	2,881	0,474			
Prosociálne správanie	Priemerná	210	15,09	1,310	0,090	245	-15,942	0,000
	Vysoká	37	18,62	0,758	0,125			
Práca s mladistvými	Priemerná	210	10,84	3,883	0,268	245	-1,919	0,056
	Vysoká	37	12,11	2,354	0,387			
Práca s deťmi	Priemerná	210	11,50	2,951	0,204	245	-2,027	0,044
	Vysoká	37	12,59	3,444	0,566			
Sociálny status	Priemerná	210	9,96	3,374	0,233	245	-0,288	0,774
	Vysoká	37	10,14	3,376	0,555			
Benefity	Priemerná	210	12,32	2,975	0,205	245	-1,469	0,143
	Vysoká	37	13,11	3,098	0,509			
Príjem	Priemerná	210	9,63	3,337	0,230	245	-1,725	0,086
	Vysoká	37	10,68	3,675	0,604			
Ovplyvnenie inými	Priemerná	210	7,55	3,450	0,238	245	1,165	0,245
	Vysoká	37	6,84	3,210	0,528			
Alternatívna voľba ^R	Priemerná	210	6,70	3,316	0,229	245	0,489	0,626
	Vysoká	37	6,41	3,738	0,614			

*Pozn.: N- počet; M- priemer; SD- štandardná odchýlka; SEM- štandardná chyba priemeru; df- stupne voľnosti; t- Studentov t- test; p- hladina štatistickej významnosti; ^R- skóre subškály je reverzné.